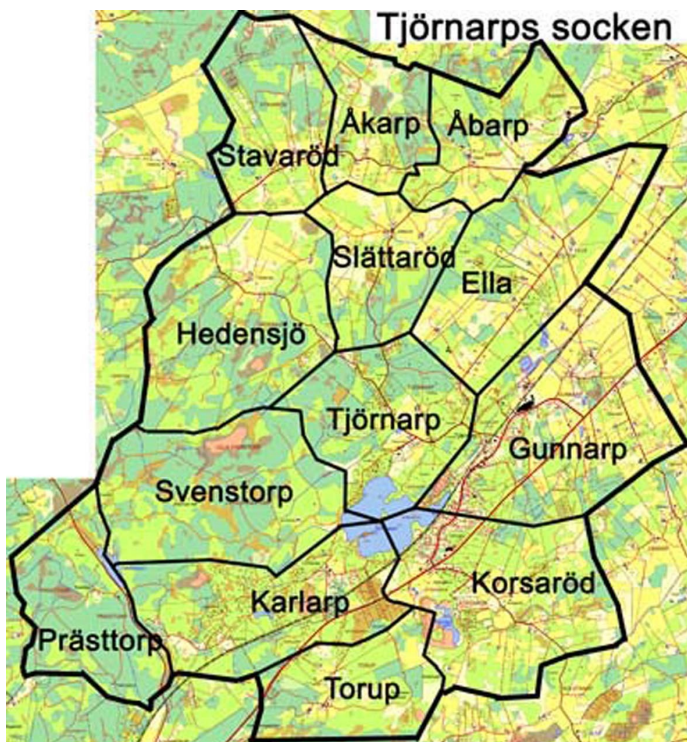

Tjörnarps socken, byarna och stationssamhället – en kort historik

”Tjörnarps socken” var från början enbart namnet på det som vi nu kallar Kyrkbyn. Namnet var dock för många hundra år sedan ”Thyrnathorp”. Torp betydde på den tiden inte ett litet hus utan ett nybygge. Ortnamn med ”torp” tyder på att bebyggelsen uppstått på vikingatiden. Kring det nybygge, som var det ursprungliga Tjörnarps, växte det antagligen taggiga buskar. Troligen var det slån. (Som ännu är vanligt här och fortfarande kallas ”tjörne”) Så uppstod namnet. Ett par gårdar anslöt sig till det ursprungliga nybygget och så blev det en by. Detta bör alltså ha skett senast på 1000-1100-talet, troligen tidigare. Hur förhållandena var i början av byns historia och fram över medeltiden vet vi inte, men några hundra år senare vet vi att byn Tjörnarps bestod av tre gårdar. Trakten är ju svårbrukad med steniga backar och blöta kärr. Någon större by har Tjörnarps kyrkby därför nog aldrig varit.

Liknande byar uppstod omkring byn Tjörnarps. Många har namn som slutar på ”arp”, ”torp”, ”rup” dvs förkortningar av ”torp” och de bör alltså vara ungefär samtida med byn Tjörnarps. Andras namn slutar på ”röd”. Dessa bör ha fått namn efter det faktum att de börjat som röjningar. En by i dessa trakter bestod i gamla tider av en ganska tät samling gårdar med sina åkrar och ängar omkring. Utanför dessa åkrar och ängar fanns byns utmark, som var gemensam för byns gårdar. Mellan de olika byarnas områden drogs strikta gränser som stängslades, eftersom varje bys utmarker användes som dennas betesmarker. Byarna i dessa skogstrakter blev små. Antalet gårdar i Tjörnarps sockens byar var oftast tre till fyra. Endast byn Gunnarp var litet större. Den hade åtta gårdar. Å andra sidan fanns det också några ensamgårdar i socknen.

Systemet med byar av täta gårds-samlingar fanns kvar tills i mitten av 1800-talet, då byarnas arealer, inklusive utmarker, skiftades till sammanhängande ytor, som fördelades på gårdarna. Gårdsbyggnaderna flyttades ut till de nya ägorna. Byarna ”sprängdes”.

På 1100-talet byggdes kyrkor i våra trakter i Mellansåne. De lades med cirka en mils mellanrum. En placerades i byn Tjörnarps, som därmed blev kyrkby trots att den inte var någon större by. Ett antal andra byar anslöt sig till denna kyrka i Tjörnarps och så uppstod ”Tjörnarps socken”. Den kom att bestå av 16 byar och ensamgårdar och visas på kartan härintill. Tre

av ensamgårdarna: Spångahus, Bolleholmen och Jonstorp är dock ej utsatta.

Socknarna tog inte bara hand om kyrklig administration utan prästen skötte även det mesta av den världsliga. På 1800-talet började man dock skilja de båda delarna. Då uppstod kommunalstämman vid sidan av kyrkostämman. Socknarna började nu kallas församlingar och kommuner. Men det var fortfarande samma områden.

1952 försvann Tjörnarps kommun, när utvecklingen mot större kommuner började. På senare år har Tjörnarps församling gått upp i Höörs församling. ”Tjörnarps socken” är inte längre något officiellt begrepp. Men det är viktigt för oss Tjörnarpsbor, åtminstone när vi studerar vår historia. Var exakt Tjörnarps sockens gränser går, kanske vi inte tänker så noga på numera. Men de finns på kartan ovan. Utanför Tjörnarps sockengränser finns socknarna Norra Mellby, Häglinge, Höör och Norra Rörum.

1858 kom järnvägen till Tjörnarps socken. Den gick genom byarna Karlarp, Korsaröd och Gunnarp, inte genom Tjörnarps kyrkby. Först 1874 lade man dock en järnvägsstation i Tjörnarps socken. Det blev i byn Gunnarp. Det sägs att man funderat på att kalla stationen Gunnarp. Men namnet Gunnarp finns på andra håll, bl.a. på en socken i Halland. Så järnvägsstationen kom att kallas Tjörnarp.

Från mitten av 1870-talet byggdes det ett samhälle kring Tjörnarps station i Gunnarps by. Tillväxten blev ganska snabb under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Järnvägstransporter var mycket fördelaktiga på den tid, då man i övrigt var hänvisad till hästskjutsar. Samhället har sedan växt vidare ut över en del av Korsaröds by. När man numera säger ”Tjörnarp” menar man oftast tätorten. Men ”Tjörnarp” är ju historiskt något annat, nämligen namnet på kyrkbyn och på hela socknen.

Hans Ivar Svensson.